

UIT DE "JAER-BOECKEN"

VAN DE SPAANSE NAAR DE OOSTERRIJKSE TIJD. (2)

door Andre D'hont

Charles Curtis, voormalig schepen der Stadt Brugge, bracht in de 18e eeuw de historische feiten van het Vrije samen in "Jaer-Boecken".

Wij snuffelden in het 3e deel van 1765 vooral naar wat zich tijdens de Spaanse tijd te Knokke en omgeving afspeelde. Met de gebeurtenissen van het tijdgeburen krijgen we een heel speciale kijk op de geschiedenis van onze hoek bij het Zwin.

In het eerste deel (zie "Cnoc is ier" nr 7, blz. 9 tot 22) kwamen we doorheen de 17e eeuw. Nu is de 18e eeuw bereikt, met de Oostenrijkers weldra in de buurt.

DE PROCHIE EN KERCKE VAN CNOCKE 3300 GEMETEN

De Franssen hadden in 1704 met hun legers in onze streek de Hollanders enigszins op afstand gehouden, maar deze hielden KNOCKE binnen hun bereik met de bezetting van het Fort van Isabelle. Dan is echter de "beruchten Slag van Ramellee" gekomen, "alwaar de Geallieerden de Victorie behaalden". En deze geallieerden waren dan mede de Engelschen, de traditionele tegenstanders der Franssen. Dit gebeurde op 23 mei 1706. De "Fransche besettingen trocken alom met spoedt uyt de Vlaemsche Steden, en men sag de Overwinnaers oock wel haest in Vlaenderen".

"Den Hertog van Malborough hadde door den Brigadier Rosz met 600 peerden verselt, aenen brief gesonden aen de Magis - traeten van Brugge en het Vrye, teneynde sy sig vrywillig sou - den overgeven, en tot hunnen wettigen Souverain erkennen Carel den III Koning van Spaegnen".

Het regiment van Dampierre dat te Brugge in garnizoen lag, vertrok op 2 juni 1706 in de morgen naar Oostende, waarbij eveneens de bezetters van Damme aansloten. Mateen zou de Vlaamse provincie zijn rechten "als van oude tyden terugkrygen, zoals steeds onder de respektievelijke Graven". "Dit gedaan zynde, wierdt een Hollandts Regiment alhier in garnisoen gesonden". Zodat ook de aanwezigheid van de Hollanders te Knokke zelf bin - nen de Spaanse Nederlanden geregulariseerd was. Voor de winter - kwartieren kwamen "vier Escadrons ten platten Lande onder Vrye". Daerbij waren er voor de geallieerden Deense en Engelse solda - ten, "Regimenten Voetvolck en Escadrons Peerden". Ze werden bij de "Borgers" ondergebracht.

Het was niet het einde van de troebele tijden, zoals Charles Curtis in zijn "Jaer-Boecken" zou noteren. IN 1708 was generaal de Lamotte terug en hij siste Brugge voor Koning Filips V op. Op 6 juli werd gekapituleerd en op 22 juli was de Hertog van Vendôme te Brugge. De strijd duurde aan in deze tijd van succes - sieoorlogen, die steeds het gevolg waren van de dood van Karel II zonder erfgenamen, met de Franssen mede voor Filips V, de Engelsen voor Karel III. Vlaanderen en onze streek bleven in de greep van

de strijd onder de grootmachten en waren aldus de speelbal in de erfenisbetwistingen der koningshuizen.

Met bezettende troepen van de meest uiteenlopende nationa - liteten moeten onze mensen het zekere lastig gehad hebben om te weten aan wie precies gehoor te geven. De winter van 1709 - 1710 bracht "felle koude dewelcke seven weken lang duerde". Dit bracht een "uytnemende dierste" mede. Meer Deense en Engel - se troepen zouden tot 1713 toe hun beurt krijgen in en om de forten. Ditzelfde jaar dan, "de Vrede tusschen den Koning van

Vrankryck en de Staeten Generael der geunieerde Nederlanden op den 11 Apr. 1713 binnen Utrecht besloten zynde, wierdt den selven oock kortz daer naer binnen Brugge verkondigt". Met - een kwam er "ruste in deze Nederlanden". De Engelse kavalarie vertrok naar Duitsland om het traktaat te doen eerblijden. Dan werd "de ruste in heel Europa gevestigt met de Vrede van Rastad op den 6 Maert 1714".

Een nieuwe periode zou aanbreken in onze geschiedenis, want er werd "volkomen afstandt gedaan van de soogenaemde Spaenschen Nederlanden ten profyte van het Huys van Oostenryck". Men steit bij voormelde citatie vast dat de Nederlanden zich na anderhalve eeuw Spaanse tijd nooit Spaans gevoeld hebben; 't was slechts "soogenaemt".

In 1714 zijn dan "alle de rusterende Engelsche Troepen vertrocken en op den 18 Dugst tot Oostende ingescheept". Op 20 maart 1715 arriveerde het "neutre Keyserlyck Garnisoen".

"By de Tractaeten van Utrecht en Rastad waeren besloten ge - weest op conditie, dat verscheyde Nederlandsche Steden aen de Hollanders in bewaeringe souden gelaeten worden, by forme van eene Barriere. Dese raecht de Provincie van Vlaendoren, en na - mentlyck voor een groot deel vele Landen gelegen onder het Brugsche Vrye".

We zullen hier nu niet gans het Barriere Tractaat uit de doeken doen, zoals het ten andere breedvoerig weergegeven wordt in de "Jaer-Boecken" Broeder Gaëtan diepste deze grens ook reeds grondig uit in de "Poldortorens" van september 1966. Wat ons nu bezighoudt, is het geval van Knokke dat aan de Hollandse zij - de van de "Lamyton" kwam te liggen. Het heette in de overeen - komst dat de "Catholycke Roomsche Religie in alle de geceeder - de plaetsen sal geconserveert ende gemainteneert zyn, alles op den voet, als die actuaelyck is geëxerceert geweest, ten tyde van Koning Carel den II glorieuse gedagtenisse, ende sullen van gelycke oock alle Privilegien van de inwoners geconserveert en de gemainteneert blijven". Zodat het in de door de Hollanders bezette hoek bij het Zwin wel niet opnieuw tot een godsdienst - strijd zou komen. Heel wat natuurlijke gemeenten waren in het geval.

De Staten van Vlaanderen kwamen vlug tot de bevinding dat 't Traktaat eerder schadelijk uitviel. Ze waren hierover "sag ont - roert" en beraamden middelen om de "prochian" terug te winnen.

Door het Barriere Traktaat waren van het Vrye 20.681 gemeten weggevallen, daarbij de "prochie en Kercke van Heyst", de "Lan - den van Ranscapelle", "Westcapelle met de Kercke", ook de "Pro - chie en Kercke van Cnocke gemeten", andere landgedeelten meer, w.o. St.-Anna-ter-Muiden, Hoekse, Lapschuurse, enz. "Onder

de bovenschreven Landen wierden bevonden seven geheele Dorpen, met hunne Kercken, 7 Water-sluyzen, 9 Molens, 27 Polders, ende 786 Huysen met hunne inwoonders, de welke alsoo van het Vrye afgesondert zynde, moeten gebracht worden onder de gehoorsaamheyt van d'Haeren Staeten Generael der vereenigde Nederlanden".

"Om dit paryckel te ontgaen" vertrok een afvaardiging van 't Vrye op 25 Jan. 1716 naar Wenen. Daar werden "hunne klacht-reden verthoond, onder andere te kennen gevende de groote schaede de welke uyt dit Tractaat stont de ryzen, niet alleenlyck ten opzichte van synne Majesteyt ende dussets Provincie van Vlaenderen, maar wel naemonlyck tot verderf der Catholycke Religie in alle de goedeerde Landen". Het moet een lange reis geweest zijn, want de afgezanten kwamen pas op 19 mei terug, "ten uytersten te vreden zynde over de goede beloften, dewelcke sy ontfangen hadden". De Markies de Prié had namelijk order ontvangen "doso saecke in den Haag op eenen anderen voet te reguleren".

De regeling zou nog aansloopen tot einde 1718. Historisch gezien bevond ons land zich reeds in het 2e Oostenrijks tijdvak, maar Wenen was te ver af, de Hollanders dichterbij, de Spanjaarden en alles wat ermee gepaard ging onder de succesvolle oorlogen nog niet helemaal vergeten, en het Brugse Vrye trachtte zijn evenwicht terug te vinden.

TOEN HET "TRACTAET VAN BARRIERE" HERZIEN WERD.

"Alhoewel synne Keyserlycke ende Catholycke Majesteyt Carol den III, Koning van Spagnien reeds ten jaere 1714 in het geruste besit van deze Nederlanden gekomen was, hebben de affaeren van de Barriere en andere voorvallen de oorsaecke geweest dat synne Huldinge binnen de Landen eenigje tydt verschoven bleefn". Op 18 oktober 1717 deed de 37e graaf van Vlaanderen zijn intrede te Gent.

In het Brugse Vrye werd onthouden dat het "onbetaemelyck" was de "Konst-schilders met de Kladt-schilders" samen lid zoudeden zijn van één ambacht. Schilder en schilder is twee, zeymen toen.

Maar men was in 1718 nog attijd bezig met het fameuze Barriere traktaat, dat Knokke naast andere "prochien" of gedeelten, van het Brugse Vrye afgeschaiden had. Hierdoor waren voor Knokke 47 huizen, de molen van de Graaf Jansdijk en de sluis bij het Isabellaert onder Hollandsche bevoegdheid gekomen. De verloren gebieden moesten teruggewonnen worden voor het Vrye. Men was sedert eenigen tyd in den Haag gedurig bezig geweest om een naerder Tractaat van Barriere te maecken, het gene aldaer eyndelinge op den 22e December 1718 wierdt getroffen.

Hier by wierdt de extantie van Lemyten door het 17 arttyckel ten jaere 1715 toegestaen, merckelyck vermindert".

Volgende grens werd meteen bepaald in plaats van het arttyckel 17, wat Knokke betrof: "Synne Keyserlycke en Catholycke majesteyt staet toe en keurt goedt, dat de Lemyten van dit Staeten Generael in Vlaenderen in het toekomende sulen beginnen aan de zee, ten Noordt-westen van het Fort van S. Paul, tegenwoordig geslecht; het welke Synne Majesteyt aan den selven af-

staet met thien roeden terrain, ieder roede van veertien voeten, rondom de voorste gracht, aen de Oost-zyde en de Zuydt-zyde; en men zal eene rechte linie trecken van de Dyck af, die ten Zuyden van het gemelde Fort ligt, gemerckt met de letter A op de Kaert, die men daer van gemerckt, en wederzyds onderteekend heeft, tot aen de t'saemen-voeginge van den Dyck van Kommerdyck, gemerckt met de letter B, loopende langs den gracht die ten Westen van den geslachten Dyck ligt; en vervolgens langs het cannael, Nieuweg gedeel genaemt met C gemerckt, welke men volgen sal, tot aen Nieuweg gedeel dryhoek D gemerckt"...enz. tot Fort S. Donaes.

Precies gezien kwam de grens dus van Fort St.-Pol tot de Graaf Jansdijk bij de Witte Hof en het Duid Zwin. Aldus werd nog "aen de Hollanders afgetapt: een deel van Croocke 1190 Gemeten", een gebied waarin zich nog 6 woningen bevonden. Al deze grensperikelen worden voor het verder gebied nog nader omschreven in de "Jaer-Boecken" van Charles Lutis. De nieuwe grens zou nooit officieel in bezit genomen worden, want generael Vanderbeek, goeverneur van Sluis, had de Oostenrijke kolonel-ingenieur de Bauffe laten weten einde 1719 dat hij deze zou verwittigen zodra een Hollands commissie zou ter plaatse komen. Daar die nimmer kwam, begonnen de Oostenrijkers dan maar de oude grens van 1664, of deze bij het Zwin zelf, als definitief te beschouwen. In 1720 werden de "Zee-kusten met Soldaeten beset, en alomte wierdt eene waeckende ooge gehouden soo te water als te lande".

In 1720 had men een pas nodig: "het was niet geoorloft van de eene naar de andere Stadt te ryzen sonder voorsien te zyn met eene Atestatie van gesondheyt". De pest werd andermaal gevreesd, sedert die te Marseille heerste en ook de schepen uit deze buurt alhier konden aankomen. De zeevaart op Oost-Indië floreerde in 1723-24 en zulks werd door de Hollanders met een slecht oog gezien.

Te Knokke overhoerste de landbouw bezuiden de Zeedyck, de Graef Jansdyck, maar ook in de Zoute-schorre kwamen zich reeds gezinnen vestigen, met namen als Monteville, Reubens, Waeghe, Wiene, nu nog steeds bekend. Het nummer van juni jl. van "Rond de Polderorens" vermeldt hoe Maryn Van Halsinghe zich in 1729 op de Witton Hof bij de punt van de Graef Jansdijk bij de Vrede kwam vestigen. Dr. Jos De Smet brengt zulks uitvoerig aan de hand van vijf staten van goed die hij grondig uitdijpte.

Maryn Van Halsinghe was op 2 juni 1715 te Knokke gehuwd met Maria Anne Fagel. In een akte verleden voor de schepenen van 't Brugse Vrije op 18 juni 1728 kocht Maryn de hofstede gelegen in de Buts- en Vageviorpolders, onder de watering van Volkaertgote, af van jonker Francois Boddens. Hierbij waren "de huysinghen, scheuren, stallen, boomen ende andere catheylen daer op staende ende mede gaende", of meer dan 77 gemeten, "suyver goet voor suyver gelt". Maryn zal er blijven booren tot zijn overlijden in 1743 en zijn weduwe zette dan de landbouwuitbating voort met als grootste steun haar voornaemste knecht Philippe Schepens. We. Van Halsinghe-Fagel overleed in

dochter Van Halvinghe, op de Witte Hof kwam. Terloops genoemd bij dr Jos De Smet, maar zover zijn wij nog niet in de "Jaer-Boecken".

Van 1730 af werden wegen aangelegd in de streek. In 1731 heerste een "seer groote droogte", want het had "in het voor seizoen gedurende ses maanden niet geregent". Hierbij waren er "in alle Kercken geduurige biddagen", ook processies, tot in juli "alswanner het eyndelinge begonst heeft te regenen". Op 25 augustus was de Hertog van Lorreyne in onze streek; hij woonde te Blankenberge een "spel van Slagsweerten op 't strange" bij.

Met de Oostenrijkers was de kalmtte grotendeels teruggelaten. Komen voor de volgende 10 jaren. In 1735 noteerde men te Knokke wel een dijkbreek in de St.-Pauluswijk, veroorzaakt door konijnen. In 1740 heerste een "felle koude" met "grote dierte" voor gevolg.

"Op den 20en october is syne Keyserlycke en Catholycke Majestejt, onsen geduchten Heere binnen syne Residentie - Stadt Weenen overleden. Aldus is in 1740 "syne oudste Dochter Maria Theresia, in Houwelyck te vooren getreden zynde met François, gewesene Hertog van Lorreyne, en alsnu grooten Hertog van Toscanen, aen haeren Vader in alle syne Staeten en Koningrycken opgevolgt".

Na een vierthal jaren zouden in onze streek weer de Franse krijgers afzakken.

DE 6 "DIFFERENTE CLASSEN" van 1748

De voornaamste 'toeristen' uit de 18e eeuw waren de soldatenbenden die op tijd en stond in onze streek afzakten, vooral al Brugge bezochten en achter de dijken de bierkroozen ledigden in de weinige herbergen. Met de brandwijn in die man konden ze het de bewoners wel lastig maken en hun roes slipen ze dan maar best uit langs de graeskant. Na de Spanjaarden waren de Hongaren als heersers gekomen over het Graafschap van Vlaanderen. Dit bracht meer "toeristen" mede om de wetten te stellen en de belastingen te innen voor de vorsten. Vooral als de Fransen opnieuw aan bod kwamen.

In 1740 werd Maria Theresia, koningin van Hongarije, de 34e graevinne. Ze had de gehele zaak geërfd als oudste dochter van Keizer Karel VI.

We kunnen onthouden hoe in het volgende jaar, namelijk op 30 april 1741 te 11,30 u. te Brugge de bliksem insloeg in de "opperste Kappel" van de Halletoeren, "de welcke van hout was ende geheel verbrandt". Het hoofdgebouw van het Brugse Vrije geraakte aldus zijn spits kwijt en kreeg deze nimmer meer terug.

In dit jaar en ook in de volgende kwamen geregeld vreemde troepen in de streek omdat "de Koninginne van Hongarijen van alle kanten en Duytslandt door haere vyanden aengevallen werd. In 1741 kwamen 2 batteerijen en 2 kompanies uit Wolfenbuttel, in 1742 was er op 22 mei een eerste transport Engelse

hulptroepen. In 1743 vertrok het Engels garnizoen op 12 febr. naar Duitsland en tien dagen later arriveerde een nieuw garnizoen uit Lorreyne. In 1744 kwamen de Fransen weer dreigend opzetten en Engelsen zorgden voor versterking, alhier. Te Parijs riep de Koning van Frankrijk de oorlog uit tegen Engeland, vervolgens tegen de Koningin van Hongarije. Kortrijk werd veroverd en de Franse huzaren arriveerden tot voor de Katharina-poort. Zo werd 1745 bereikt: "Op den 15 July was er eene meelyckheyt op de Prochie van St. Margariete omtrent het Haentjens-gat, alwaer eenige van het Garnizoen van Sluys aengekomen waren, om den Dyck door te staken, en alsoo het Landt te versmooren: maer de Landlieden van eenige aangelogen Prochien sulcks verstaen hebbende, trocken de Klacke en quaemen in de waepenen. De Hollandschen Oppur - Ingenieur hun willende verjaegen, wierdt met noch eenige van syn volck doot geschooten".

De Hollanders zochten andermaal met overstromingen, vooral bescherming tegen de Fransen, die Brugge binnengeroken waren. Het "Landt van Vlaanderen" was in Franse handen en de koning kwam met de "Bargie" van Gent naar Brugge, waar men wel riep "Vive le Roi!" maar weldra in hoge belastingen mocht geloven. Zo zou het blijven tot 1749.

Half april 1747 zijn vijf bataljons troepen in onze streek aangekomen: "een batalion ging liggen tot Knokke, het tweede naar Lapschuere, en de dry andere naar Aerdenburg. Ten selven tyde waren aldaer oock eenige Batalions ende Escadrons van Gendt gearriveert, ende het Regiment Dragonders van Saptimontie hadde het Eylant van Cadsandt overmeestert. De staet van Sluys was soodaenig door de inundatien omsingelt, dat men daer by niet konde, 't en zy langs den Dyck, liggend aen den kant van Aerdenburg".

Op 22 april 1747 werd Sluis ingenomen en het garnizoen van 1500 man krijgsgewangen gemaakt en naar Frankrijk gevoerd. Ook IJzendijke en Filippine zouden vallen. De gereformeerde godsdienst kon nog uitgeoefend worden, maar de katoelike kreeg in de Hollandse gebieden weer burgerrecht. "Gedurende dessen somer was eene Vlotte van Engelse Schepen komen liggende omtrent Vlissinge: de selve belettende dickwijls de Visscherije aen die van Blanckenberge, van de welcke sommige schuyten genomen, ende de met hun manschap gevungen naar Engelandt gevoert wierden. De Hollanders verboden oock dat hunnen schepen gelyck oock die van Zaelandt niet meer naar Hollandts Vlaenderen mogten komen, waer mede den vryen Koophandel gestut zynde, zonen groote schaersheyt toegebracht wierdt aen vele eetwaeren, als Visch, rrys, specerijen, en namentlyck het zout, het welcke zeer hoog in prijs gersen is".

In de "Jaer-Boecken" van Charles Curtis zijn de talrijke Franse troepen vermeld die in de streek in garnizoen kwamen liggende. De bezetter deed steeds meer "pennningen" of belastingen heffen om de onderhoudskosten der legers te kunnen dekken. Dit werd als een "Subsidie" omschreven, maar ze liep zo hoog op dat het Vrije in de onmogelijkheid verkeerde normaal zijn aandeel te vereffenen. "Die van Brugge en het Vrije seyden ge-

nen anderen middel te weten, als een geneueel hooftegelt, egaal door de geheele Provincie van Vlaenderen". In 1748 diende ook mannen geleverd te worden voor 't "completieren van de Millicen".

"Die van Brugge wisten in korten tydt een groot deel van de selve te bosorgen; maar alsoo dit soo wel niet gelukte by die van het Vrye, wierdt in hun Landthuys, geduerende de maandt February, gelogt eene Executie Militaire van 10 Soldaaten en eene Sergeant, aen de welke sy dagelyckx betaalen moesten tot dry kroonstukken".

Op 22 februari 1748 werd een "circulaire Brieft yutgesonden aen alle de Hoofteemmen van de Proochien van hun District" om tot 'n volkstelling over te gaen ten einde de "betaelling van hooftegeldt" te kunnen regelen. Niemand zou aen de belastingen der Franssen ontsnappen. Binnen de 8 dagen diende men opgemaakt te hebben "eenen pertinenten staet ofte denombrement van alle de inwoonders, soo mans, vrouwen, als kinderen, niemant yutgenomen, geestelycke en wereldlycke, allegader denomerende met hunnen naem, toonaem, qualiteyt ende conditie; de selve nochtans verdoelende in ses differente classen, op de volgende maniere:

I. De Pastor, Capellaen ende Coster.

II. De Gebruyckers met den nomber van de Gemeten; hunne Huysvrouwen ende Kinderen met hunnen ouderdom; hunne Domestique, ende het Landwarck dat sy zyn doende.

III. Grefiers, Baillus, Ontfangers van de Proochien, Kercken, Disschen, ofte van particuliere personen, Priesters, Costumiers, Landmeeters, Prochioschryvers, Ammans, Procureurs, Notarissen, Stockhouders.

IV. Molenaers met hunne Knechten ende bediende, Vrouwe ende Kinderen, op de maniere als hier vooreen.

V. Alle Personen Neeringe dooende, Brouwers, Harbergiers, Waegemeekers, Smaden, Matseneers, Timmerlieden, ende alle andere Ambachtlieden, met hunne Vrouwe, Kinderen en Domestiquen.

VI. Kartitters, Arbeeyders, Thionde-Pachters, Veltleggers, Kooplieden, Winckeliars, ende andere personen, hun geneerende met ofte sonder gebruyck van Landen; Wevers, Ec.

Achter welcken staet oock moesten bygevoegt worden, alle Dischgenoten met hunne Vrouwe ende Kinderen, benevens alle Personen, de welke hier vooren niet particuliereleyk mochten gedenomeert zyn, de welke gestelt moesten worden onder die Classe, met de welke hunne Conditie het meeste overeen quaeem".

Of een opsomming die nader zegt waeruit een "Prochie" in 1748 bij ons bestond, aen ambachten en klassen. Alles samen niets dan belastingbetalers, voor onderhoud van de graaf van Saksen, goeverneur-generaal van de Nederlanden, voor officieren, onduurbrenghen van troepen, opleiding van soldaten, enz. En dan werden nog lasten gelogd op waren, "op de consumptie van de Terwe, voorders oock op Sucrioen en Geerster". Hier van waren "alleenlyck bevrjdyt de arme lieden, niet anders etende als Rogge".

Deze toestand bleef in onze streek duren tot einde 1748, toen in november het "Tractaet binnen Aken" ondertekend werd. De Franse troepen trokken in 1749 weg nadat men hier "dry jaeren en half onder Fransche Jock gesucht" had. Van dergelijcke tooristen, spaar ons Heeri

VORR DE GARDES COTTES IN 1759 WERD AANGEWORVEN.

Hiermee sluiten we de reeks af die wij hebben geput uit de "Jaer-Boecken" van het Brugse Vrije, door Charles Curtis samen gesteld en in 1765 uitgegeven. Daarbij hebben we Krokke voorop gesteld om een waarheidsgetrouw beeld te achterhalen van feiten en mensen in de 17e en 18e eeuw, maar het werd toch duidelijk hoe Brugge in deze periode het centrum bleef om de vrijheid van de streek te verdedigen tegen een voortdurende vreedesoverweldiging, inmenging en belasting. De grote hoofdstukken in onze geschiedenis, die als Spaans of Oostenrijks aangeschreven staan, waren eerder relatief, daar waar intussen Hollanders, Denen, Hongaren, Duitsers, Engelsen, en Franssen op de proppen kwamen. Doorheen dit alles bleef het Graafschap Vlaanderen meer een betitting, terwijl de werkelijkheid voor onze streek bepaald het Vrije van Brugge was. Krokke lag daarbij aen het strategische Zwin en was buiten de stadswallen zeer kwetsbaar ondanks de forten. Het weinig onheerzame polderland moest de mogelijke aanvaller op afstand houden en het paar honderd bewoners rust gunnen. Als het er voor de bezetters op na kwam belastingen te innen of soldeniers te ronsellen of op te eisen, wisten ze echter welbepaald Crocke liggen.

Op 1 juli 1748 werd bij "Hallegebode" uitgevaardigd dat schuldig waren te betalen "soo geestelycke als wereldlycke, vry of onvry, voor ieder hoedt ferwe ter moelen gaende, tot vier stuvers, en ses stuvers voor elck hoedt Sucrioen of Geerster gebruyckt wordende om te brauwen". Hiertoe werden meteen "oock verplicht" de brouwers en de Kloosters. Er werd nog speciaal op gelet dat de "Cantynne van Brandewyn" niet zou "fraudieren".

In het begin van het jaar werd overgegaan tot een volkstelling opdat niemand aen de belastingen zou ontsnappen. Pas in 1749 kon het "Fransche Jock" afgeworpen worden. De laatste Franse troepen kon men te Brugge langs de Smedenpoort zien vertrekken: "Salut ende kost".

1749: "Op den 4en february is alhier aengekomen van Gendt het Oostenryck Regiment van Los Rios". De H. Bloedprocessie kende een glorieerijke 600e uitgang. Nieuw geld kwam in voege. Op 4 december is men "in de Munte beginnen gorden en dobbel oorden slaen". Op 26 december eerste "dobbelsouverein" geslagen "onder het spelen van het Carillon".

Geld had men ook reeds van alle slag. De "ponke" van J. Van Halsinghe, die de "Witte Hof" bij de Vrede betrok, werd in "Rond de Polderstorens" afgedrukt. Daarbij kan men vaststellen hoe hij na 1750 geld bijeengepaard had van alle mogelijke bezetters die in de buurt kwamen: Engelse guineas, dubbelsouverein, dukaten, Hollandse ridders van 14 gulden, Spaanse dukatons, Spaanse quadrupels, dubbels en enkele Franse Louis, Franse kronen, Oostenrijke kronen, allemaal in goud of zilver.

Dr. J. De Smet achterhaalde in de staten van goed van Van Halsinghe ook hoe de hofstede ingericht was, mede hoe bepaalde levensgewoonten waren. In alle plaatsen waren bedden met gordijnen opgesteld, 8 in totaal. De knechten moesten in de stal-

len slapen en de meiden in de gang, naast de karn. De meeste gebruiksvoorwerpen, als akers, ketels, fornoois, lampen, mar- mijt, lauwer en pan, waren uit koper vervaardigd. De emmers waeren van hout door de kuisper gemaakt. Hat tafalgereef werd uit tin geklopt. Etvorken kwamen pas in de mode, nadat men voorheen in alle standen met de handen at en alleen een mes gebruikte. Van Halsinghe had "drye stick ysers met hun bou- ten", of de strijkijzers die warm gehouden werden met een ij- zerbout die gloeiend gemaakt was in de haard en ingeschoven. Er werd geen koffie gedronken, wel tae, waarvoor trekpot en teemoor in tin dienden gegoten in "posteleynen thebackkens en schaelkes". Men dronk ook melk ofwel kleinbier of groot- bier uit de ton. Smout was er in de stande, boter in de pot. Vakensvlees lag in de pek, vis was gezouten als "aberdæen visch". Maar er werden ook 200 flessen wijn genoteerd. Jo- seph bezat naast heel wat meer ook een "fusiquer" als vuur- wapen.

1751: "Op den 29e July wierdt het gepermitteert van de 16 volgende Faestdagen slaevlycke wercken te mogen doen, be- houdens te hooren Misse van obligatie".

In hetzelfde jaar ging het nieuws rond dat op "den 30en Septemer te Blankenberge eenen Walvisch op het strand ge- smeten wierdt". Het werden in feite vreedige jaren met enkel gebeurtenissen. Op 13 augustus 1752 stortte het "vermaert Sas van Sijckens" in. Hier vinden we een voor ons bekende naam terug, want hiervoor werd "aenstonds ontboden sekere ervaeren uytdycker, met naeme Lippens, die met meer als 3.000 delvers besig was den Gontdschen Vaardt uyt te delven".

1756: "Op den 18en February wierdt alhier gene aerdtevin- ge gevoelt". Op den 12en Juni brachten "Haere Koninglycke Hooghuden Carol, Hertog van Lorraine, en Bar, Gouverneur Ge- nerael van de Nederlanden, met synne Suster Anna Charlottte van Lorraine" een bezoek aan de streek van het Brugse Vrije. Te Blankenberge hebben zij "de vermaecken van de zee gesien".

Alles scheen best te gaan, want in 1756 werd nog de "Bur- gelycke Wacht gesupprimeert". Maar men had zeker zonder de Fransen gerekend, die in het volgend jaar op 19 en 20 juli met bataljons Oostende en Nicuwpoot innamen. Onze streek kon van de nieuwe overval gevrijwaard blijven. Maar alle gevaar was nog niet geweken. Er werden weer mannen onder de wapens geroepen.

1759: "In het buginsol van het jaar wierden alhier gewor- ven 6 Compagnien Gardes Gdttes, die gerepartisceert wienden langs de Kusten van Sluys af tot Veurne, door dien men vreesde dat de Engelschen, de welke met den Koning van Pruyssen in aliancie waeren, een landinge souden godaen hebben".

Het kwam niet tot een aanval uit zee. Maar de militaire noodwendigheden droogen er toe bij om in 1759 vanaf Westkapel- le een steunweg naar Knokke aan te leggen. In het volgende jaar volde men tot tweemaal toe weer een "aordtbovinge". Voor de boeren kwam een betere tijd in 1761 als bij "Decreet van Haere Majesteit" toegestaan werd "vry alle soorten van groensel, soo groen als drooge, mitsgaders alderhande soorten van Fruyten in Stad te brengen en te verkopen". En men zag de toekomst steeds

beter in toon in 1762 de Oostenrijkse troepen bezit namen van Oostende.

1763: "Vrede tusschen H. Kays, en Kon. en Apost. Majesteit en den Koning van Pruyssen". Op 19 juli werd gepubliceerd dat men "op vrydagen en saterdagen in Stad konde brengen en verkoo- pen alle soorten swyne-vleesch, soo versch, gesouten, als ge- rookt, als oock alderhande soorten van geroockte tongen".

Of het laatste goede nieuws dat we noteerden in de "Jaer- Boecken". Charles Curtis heeft zich niet aan voorspellingen ge- waagd toen hij deze in 1765 afsloot. Maar reeds had Hertog Em- manuel van Croy, eigenaar van een deel van de Hazegresschoore, gevraagd aan de regering om te Knokke verder in te dijken. De Oostenrijkers namen hun taak ernstig op en zij zouden er in 1773 met generaal Joseph de Ferraris voor zorgen dat een de- taiikaert van de streek vastgelegd werd. Hiervoor verbleven de militairen 3 dagen te Knokke met zijn 2.200 gemeten. De fran- sen zag men pas terug met Napoleon, na hem weer de Hollanders.

"Jaer-Boecken" doorlezen
en met kommentaar van
ANDRÉ D'HDNI

* * *

It Volgend nummer van het tijd-
schrift "CNOIC IS IER" verschijnt
in april 1977. Eenieder die bij-
dragen heeft over heemkunde, en
deze wil laten verschijnen, moet
ze uiterlijk eind februari 1977
aan dhr André Sandelá, sekreta-
ris, Dumortierlaan, 99 te 8300 -
Knokke-Heist-1 bezorgen. Dit is
tevens het geval voor uw publi-
citeit, waarvoor beleefde dank
bij voorbaat voor de welwillende
medewerking en simpatie.
Het Bestuur.
